

БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК в анатомията на човека

**доц. д-р Павлина Кънчева,
Медицински университет-София, ЦЕОФВС
Национална работна среща-Равда 2018**

Латинска анатомична терминология

НОМЕНКЛАТУРА

- Анатомията на човека е медикобиологична наука. Тя притежава латинска терминология, която е:
  - Наднационална;
  - Международно унифицирана;
  - Кодифицирана чрез консенсус;
  - Снабдена с номенклатура

Българска анатомична терминология

- Изучаването на анатомия на човека на български език изисква използване на Българска анатомична терминология.
- Днес българските анатомични термини са:
  - Унифицирани за българската наука;
  - Кодифицирани;
  - Имат характер на номенклатура.

Отношение между латинските и българската термини

- Българските термини дублират латинските термини на принципа 1:1 (българо-латинска терминологична синонимия)
- Не всички латински термини са дублирани от български. Терминологични лакуни.
- Най-често се дублират термините за цели анатомични обекти и за обекти с по-голям калибър.

Български съществителни имена за части на човешкото тяло

бедро, брада, буза, бъбрек, венец, вежда, върга, глава, глезен, гръб, гръбнак, гърда, далак, длан, дроб, език, жлеза, зъб, китка, коляно, корем, кост, кръв, кръст, лакът, мъдо, мъжец, небце, нокът, нос, око, опашка, палец, пета, пищял, подмишница, показалец, пояс, прасец, прешлен, пръст, рамо, ребро, ръка, слабина, сливица, става, стъпало, сърце, таз, теме, тил, уста, устна, ухо, ходило, хрущял, хълбок, чело, челюст, черво, череп и др.

Български съществителни имена за части на човешкото тяло

- Много от тях стават базисни анатомични термини и влизат в терминологията. Такива са: бъбрек, глава, око, прешлен, ребро, сърце, ухо, шия и др.
- Някои от тях стават метафори и започват да се използват за означаване на други анатомични образувания, например:

Глава → глава на кост: глава на бедрената кост (caput femoris), глава на раменната кост (caput humeri), глава на реброто (caput costae) и др.

Шия → шийка на долната челюст (collum mandibulae), шийка на чукчето (collum mallei), шия на скочната кост (collum tali) и др.

Български съществителни имена за части на човешкото тяло

Най-много от тях стават основа за образуване на нови думи (прилагателни имена), които влизат в терминологични словосъчетания. Например:

глава → главен мозък (encephalon)

коляно → колянна става

бедро → бедрена кост, тазобедрена става

хълбок → хълбочна кост, хълбочно бодило, хълбочно черво

тил → тилна кост, тилни прешлени (7)

гръд → гърда / гърди / гръдна кост (гръдник) / гръден кош / гръдни прешлени (12),

Български съществителни имена за части на човешкото тяло

- Някои от тях (въпреки че са книжовни и общоупотребими думи) не влизат в анатомичната терминологията. Такива са: крак, бюст, талия, ханш и др.
- Съществителното име ръка влиза в терминологията със стеснено значение.

Според *Българския тълковен речник* то означава „всеки от двата горни крайника на човешкото тяло, с които се хваща и работи” (БТР 2001:851). В анатомията на човека *ръка* е само една част от горния крайник. Тя е неговият дистален отдел. Другите части са: предмишница, лакът, мишница, рамо.

Български съществителни имена за релеф и повърхност

бразда, вал, връх, върга, гънка, кухня, отвор, проток,
ръб, склон, рид, улей, цепка, ъгъл, яма и др.

Например:

- бразда на горния сагитален синус – *sulcus sinus sagittalis superioris*
- бразда на гръбначномозъчния нерв – *sulcus nervi spinalis*
- бразда на петната кост – *sulcus calcanei*
- бразда на скочната кост – *sulcus tali*
- бразда на средната слепоочна артерия – *sulcus arteriae temporalis mediae*

Български съществителни имена за предмети (вещи)

було, вретено, връв, дига, жлеб, запушалка, капаче, клин, кльбце, кука, кошче, макара, наковалня, палатка, ремък, решетка, седло, стреме, сърп, торбичка, фуния, цистерна, чашка, чукче, шило, юздичка, ярем и др. Например:

- клиновидна кост - *os sphenoidale*
- клиновидни кости - *ossa cuneiformia*
- кука (в крайния мозък) – *uncus*
- кукеста кост (в костите на китката)-*os hamatum*
- кукичка на кукестата кост (в костите на китката) - *hamulus ossis hamati*

Български съществителни имена за растения и техните части

грах, гъба, зърно, корен, круша, леща, лист,
маслина, пшеница, сусам, цветче, черница,
шишарка, ябълка и др. Например:

- граховидна кост (в китката) - *os pisiforme*
- пшеничен хрущял (на гръкляна) – *cartilago triticea*

Български съществителни имена за ЖИВОТНИ

гъска, куче, мида, охлюв, петел, тения,
червей и др. Например:

- кучешка яма (в горната челюст) - fossa canina
- петлов гребен (в решетъчната кост) - crista galli
- птича шпора (в крайния мозък)-(calcar avis)

Общи анатомични термини

- На базата на значението си и многократната употреба в голям брой терминологични словосъчетания, се оформя групата на общите анатомични термини (Termini generales):

примери: кост / връх / бразда

Общи анатомични термини с класификационно значение

- Генерични класификатори: артериола, артерия, бронх, було, вена, жлеза, клетка, кост, мускул, нерв, орган, става, сухожилие, тъкан, шев и др.
- Партономични класификатори: връх, глава, клон, корен, крило, основа, отвор, повърхност, подпора, преграда, рамо, ръб, тяло, шийка и др

Общи анатомични термини с квалификационно значение

- бодило, бразда, вдлъбнатост, висулка, влагалище, влакно, вретено, връв, връзка, връх, вход, възвишение, възел, възглавичка, върга, грапавина, гребен, дъга, дъно, изрезка, кухина, лакуна, лента, люспа, мрежа, плоча, повлекло, , пъпка, път, рог, ръб, сърп, телце, торбичка, тръба, улей, устна, фуния, хълм, цепка, юздичка, яма, ямка и др.

Използвана литература

- В. Ванков & М. Давидов. Анатомична номенклатура. “Медицина и физкултура”, София 1993.
- Павлина Кънчева. Българската анатомична терминология днес. Медицинско издателство “АРСО”, София 2009.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО

kantscheva@yahoo.com

Равда, 27 април-02 май 2018